

dalomtörténeteinkben is. Azok egyáltalán nem ferdítik el az összkép általában helyes körvonalait. Külföldi szerzőről lévén szó, zabhegyezés lenne holmi apró-cseprő téves adatot helyreigazítanunk a magyar adottság előtt. E közönség számára inkább azt állapítjuk meg, hogy külföldi szerzőnk egész odaadással igyekezett bennünket elfogulatlanul megismerni s távol van tőle mind az a vállveregető jóindulat, mellyel itt járó idegenek oly olcsón fizetnek ki bennünket, mind pedig az a politikai célzatosság, mely anélkül is felületes ismereteket ráadásul még meg is hamisít. Egy komoly szakember szól itt a maga honfitársaihoz mi rólunk, irodalmunkról úgy, olyan becsületes szándékával az igazság megértésének és tolmácsolásának, amilyet tudóstól, ki önmagát, s hazafitól, ki honfitársait nem akarja félrevezetni, méltán elvárhatunk.

Egyébként, ha Siciliano tanulmányában s más, hasonló természetű munkálatokban hiányt érzünk, annak magunk vagyunk az oka. Azok az irodalomtörténetek, amelyeket mi írunk, az idegennek legfeljebb adattáruul szolgálhatnak; európai viszonylatban is legfeljebb filológiai részletekről világosíthatják fel. Mindaddig, míg mi magunk, akik a részleteket is jól ismerjük, fel nem emelkedünk oly magasabb kilátó pontig, ahonnan a magunkét is a maga egészében más nemzeti irodalmak társaként szemlélhetjük s azok egyetemes európai rendszerében minősíthetjük egyénileg: ne várjuk idegentől, hogy többet tudjon rólunk magunknál. Nemzeti érdekünk, hogy irodalmunkat belülről, magunk számára megismerjük és tanítsuk; de nemzeti érdekünk az is, hogy elfogulatlanul, kívülről, idegen szemmel nézve, európai viszonylatban is magunk mutassuk meg másnak az igazságot. Addig is örüljünk, ha a szerencsés véletlen oly idegen irodalomtudósnak szolgált ki bennünket, aki sem hízelegni, sem bántani, csak megérteni akar és tud. thj.

Dénes Gizella: Csodálatos fazekas. (Regény.) Ez a három jelzés tájékoztatja az olvasót *Dénes Gizella* könyvének címlapján. A szerző, amikor művének ezt a címet adta s regénynek nevezte a közel kétszáz oldalas elbeszélést, valószínűleg nem az olvasót akarta megtéveszteni, hanem csak önmagát. A vérszegény történetke, amely arról szól, hogy a majolikagyártás titkának

véletlen felfedezésével miként veti meg alapjait egy ősi magyar család (Zsolnay, a regényben Oroszlay), a világhíres magyar majolikaiparnak, nem a törhetetlen akarattal, a munkának, a szorgalomnak az apotézisa, nem regény egy nem mindennapi tehetség nagyszabású vállalkozásáról, küzdelmeiről, sikereiről és a teremtő géniusz diadaláról, hanem mese — bonyodalom és fejlődés nélkül — a serdültebb ifjúságnak. Dénes Gizellában van írói közvetlenség, stílusa, amikor fest, tiszta és választékos, ha egyéniség nélkül való is, a jellemzésre azonban nem ügyel. Alakjai semmiképen sem élnek, az a kevés, amit az író mond róluk, csak néhány halvány vonás, ők maguk nem gondolnak és nem tesznek semmi olyasmit, ami arcukat és lelküket tükröznék. Az elbeszélésben a regénynek csak a keretei vannak meg, a forma, a regény maga hiányzik. Egyetlen ötlet 170 oldalon, anélkül, hogy a mag terebélyes fává növekednék — kevés.

Dénes Gizella azok közé a nőírók közé tartozik, akiket noha van bennük hajlam és tehetség, csak a saját mértékkel lehet megmérni, mert az illuziót és az ábrándot összetévesztik az irodalommal. Van képzeletük, egy-két meleg szavuk, a holt dolgokat jól látják, azokat az érzéseket és szenvedélyeket azonban, amelyek az életet nagyítják, vagy nem ismerik, vagy nem akarják ismerni. Elfelejtik, hogy a kezdetlegesség nem ártatlanság, egy érdektelen történet száraz elmondása nem költészet, a mesterségbeli készültség nem egyszerűség s csak nagy művész vállalkozhatik arra, hogy mondanivaló hiányában is szórakoztatni próbáljon. Mindezt azért tartottuk szükségesnek megjegyezni, mert Dénes Gizella természetessége, közvetlensége, hite, abban amit csinál, gondossága és helyes érzéke, amellyel tárgyat választ, íróra vallanak, a saját érdekében eslekszik tehát, ha a jövőben megkísérli, hogy a dolgok mélyére hatoljon, ne mozgást, hangot és szavakat, hanem életet, beszédet és lelket adjon. Minden alkotás annyit ér, mint amennyi lelket a teremtő lehel belé: enélkül a szobor csak agyag, a kép csak festék, az írás pedig a legjobb esetben kalligráfia.

Bibó Lajos.

Gr. Tisza István összes munkáinak újabb (4. sorozat. IV.) kötete jelent meg, mely levelezését tartalmazza 1915 júliustól 1916 júliusáig. Ugyanazon